

סוטה לד-ב

עניין: אבותי בקשו עלי רחמים

ריקאנטי פרשת שלח

בחטא אדם וחוה. וטעם ויבא עד חברון ידעת מה שאז"ל על כלב כי הלך שם להשתטח על קברי האבות ואמר אבותי בקשו עלי רחמים מלפני הקב"ה כדי שאנצל מעצת המרגלים. זה המאמר יחסום פי האומרים שאין לומר מכניסי רחמים. גם מה שאמרו עוד רז"ל במסכת תעניות ולמה יוצאין לבית הקברות כדי שהמתים יבקשו עליהם רחמים זהו אם יעמוד משה ושמואל לפני (ירמיה טו"א):

גמ' תענית טז.

למה יוצאין לבית הקברות פליגי בה ר' לוי בר חמא ור' חנינא חד אמר ז'הרי אנו חשובין לפניך כמתים וחד אמר ° כדי שיבקשו עלינו מתים רחמים מאי בינייהו איכא

מהר"ל נתיב העבודה פי"ב

רק שיהיה זה דרך התפלה אל הש"י. אבל אנו נוהגים לומר מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים וגו', ואין זה ראוי כי דבר זה כאילו מתפלל אל מלאכים שיכניסו רחמינו ולא מצאנו זה. והא דאמרין במסכת תענית (ט"ז, ע"א) שכאשר גזרו תענית היו יוצאים לבית הקברות כדי שיתפללו עלינו המתים רחמים, אין זה שאנו מבקשים מן המתים שיתפללו עלינו רק שאנו הולכים לבה"ק ומתחברים למתים שגם המתים יתחברו לחיים ויבקשו רחמים על ישראל, כי המתים ג"כ ישראל והם אוהבים ישראל ומבקשים רחמים על ישראל, אבל לומר למלאכים הכניסו רחמינו זה אין ראוי. ואפי' אם מותר לומר לאדם אחר התפלל עלי, זהו אצל האדם שהוא עושה חסד עם חבירו ולפיכך יכול לומר עשה אתי חסד זה והתפלל עלי, אבל במלאכים לא שייך לומר כך רק היא דרך תפלה ובקשה וח"ו שיתפלל כך. וי"ל כי מה שאנו אומרים מכניסי רחמים הכניסו וכו' אין זה בקשה כלל רק שהאדם מצוה כך למלאכים שהם מכניסים התפלה להכניס התפלה לפני הש"י, ויש כח לאדם לצוות למלאכים שהם ממונים על זה שיביאו תפלתו לפני הש"י.

שו"ת חתם סופר או"ח סי' קסו

יקרתו הגיעני. ראשית דבריו תמה על הגאון מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם נתיב עבודה פי"ב, שמיאן לומר פיוט מכניסי רחמים שאין לנו עם מלאכים כלום כי אם ה' אלקינו שומע קול תפלה, ופר"מ נתקשה הרי כל הספרים ספרי נביאים מלאים ותלך לדרוש את ה' להתפלל כמ"ש הרמב"ן על התורה [בראשית כ"ה כ"ב] ואין צורך להאריך, תמהתי הלא הגאון הנ"ל נשמר מזה באותו הפרק תוך כדי דיבור, ויען כי דבריו סתומים קצת ע"כ אפרש, כי דרך להעמיד מליץ בין מלך להדיוט כשאין ההדיוט חשוב וספון לפני המלך או אינו יכול להטעים דבריו כראוי, ויען ישראל לפני מלאכי השרת ואינם צריכים מליץ לפני אוהבם ית"ש והוא מקבל בסבר פנים יפות אפילו בלשון עלגים וגמגום, אם כן המליץ הלז אינו אלא קטנות אמונה חלילה, אך כל ישראל שותפים וגוף אחד ונפש א' וכשאחד מצטער גם חבירו מרגיש ועמו מצער, ועד"ז המתפלל על חבירו צריך שיחלה עצמו עליו וברכות י"ב ע"ב [פי' שיראה שגם הוא חולה וכיון ששניהם בצער טוב יותר שיכנס הראש משיכנס הרגל, ע"ד משל התלמיד חכם הוא הראש, והמצטער שהוא עתה שרוי בדין הוא בבחינת רגל וקצת נזוף, טוב להכניס הראש כיון ששניהם בעלי דברים ולא כמליץ בעד אחר, ולדברי הגאון הנ"ל גם פזמון מלאכי רחמים וסליחה י"ג מדות האמורות בחנינה יש למנוע, מ"מ אנו אומרים עם הצבור הן אל כביר לא ימאס ודלוגו עלי אהבה, אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בנפילת אפים עד שהגיע שליח ציבור לשומר ישראל:

שלי"ה מסכת ראש השנה פרק נר מצוה, י

חשובים כמתים הללו. ועוד טעם אחר למה אנו משתטחים על קברי המתים, כדי שיבקשו המתים רחמים עלינו, כעובדא דר' מאני דמשתטח על מערתא דאבוה (מעניי נ"ג, ט), וכן כלב השתטח על קברי אבות (סוטה ל"ג, ט), וכן משמע בפרק אלו נאמרין, עד כאן.

משנה ברורה הלכות ערב ר"ה סי' תקפ"א

זשחרית [ח"א]: (כז) הקברות. דביה"ק (לג) הוא מקום מנוחת הדיקים והתפלה נמקבלה שם יותר אך אל ישים מגמתו נגד המתים אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכות הדיקים שוכני עפר ויקיף הקצרות ויתן

